

בס"ד יום ראשון ר"ח אלול התשע"ב

פסק דין

בעניין שבין:

התובע

לבין:

הנתבע

טענות בעלי הדין

טענת התובע:

אני אחראי מטעם קייטרינג על רכב. רכב זה משמש בעיקר את הקייטרינג, אך לעיתים הוא מושאל לאנשי הגרעין לצרכיהם הפרטיים (תמורת תשלום הוצאות), או לצרכי הגרעין בכללותו. אנשי הגרעין חפצו לקנות מתנה לכבוד ראש הגרעין, להבאת המתנה הוצרכו לרכב של הקייטרינג. נתתי את הרכב לנתבע לצורך זה. מבחינתי הוא האחראי להחזיר לי את הרכב. כשקבלתי את הרכב בחזרה היה בו נזק המצריך החלפת מנוע. החלפת המנוע עלתה 9,500 ש"ח. תביעתי היא שבמידה ומאן דהו חייב לשלם, כסף זה ישולם לקייטרינג. התובע הבהיר שמבחינה כלכלית באופן עקרוני הקייטרינג הוא חלק מגוף רחב שכולל את הגרעין ומוסדותיו, וכולם תחת הנהגתו של ראש הגרעין. אך **באופן מעשי ישנה הפרדה** בין הקייטרינג לבין שאר צורכי הגרעין, והוא מתנהל כגוף בפני עצמו.

טענת הנתבע:

אכן קבלתי את הרכב מהתובע, אך הנסיעה בו היתה בהתנדבות לא לצרכי הפרטיים אלא לצורך הגרעין כולו ע"מ להביא את המתנה לראש הגרעין. תיאור המאורעות בקצור: למעשה לא נהגתי ברכב אלא בקשתי מבחור בשם א' להתלוות אלי, הוא שנהג ברכב. א' לעיתים נוסע ברכב לצורכי הקייטרינג, כך שמדובר באדם שמכיר את הרכב וסומכים עליו. הנסיעה כולה היתה מתוך שיקול דעת משותף של שנינו. לאחר זמן מה מתחילת הנסיעה הרגשנו שדבר מה אירע, מהירות הרכב ירדה מעט, כמו כן נשמע רעש משונה. עצרנו בצד,

וא' אמר שכנראה מדובר בכבל גז שנקרע שגורם לתופעה. המשכנו לנסוע והרעש המשיך, **נדלקה נורה כתומה, לאחר מכן נדלקה נורה אדומה**. המשכנו לנסוע כי חשבנו שהבעיה היא בכבל גז. הגענו לגוש עציון לחנות בה רכשנו את המתנה. שאלנו את המוכר לחוות דעתו, גם הוא חשב שלא מדובר בדבר משמעותי, סמכנו גם עליו ועל הנסיון של שנינו והחלטנו להביא את המתנה ולחזור עם הרכב. בדרך חזור החלטנו לעצור את הרכב ולהזמין גרר. טענתי היא שלא פשענו אלא כך סברנו לתומינו, וסמכנו על שקול דעתינו כבעלי נסיון מסויים בענייני רכב, ולכן המשכנו לנסוע. כמו כן לא נסענו לצורך פרטי אלא לצורך הגרעין כולו, גם לענין זה יש משקל מבחינתנו. אם משמעות הדבר שאין אנו רשאים להפעיל שיקול דעת כלל, ייתכן שבעתיד נעדיף להמנע מלקחת את הרכב לצורכי הגרעין.

בירור הדין

הבהרה

בירור הדין להלן מתייחס לקייטרינג כגוף בפני עצמו אשר השאיל את הרכב לאחרים. זאת לאור דברי התובע שהתנהלות המעשית היא שהקייטרינג הוא כגוף בפני עצמו וברוח זו מעוניינים הצדדים לנהל את הדיון ביניהם¹. (אע"פ שמבחינה עקרונית הקייטרינג והגרעין הם תחת "קורת גג אחת", כנ"ל).

בירור הדין- מי חייב?

במצב זה נראה ששואל הרכב אינו הנתבע או א' אלא הגרעין כולו. מבחינתנו הנתבע הוא שליח הגרעין לענין זה וכולם נחשבים לשואלים כדין שותפים ששאלו. ביחס למעמדו של א', כיון שמסתבר שדעת המשאיל מסכימה לאופן שמוש כזה של הגרעין, שהרי גם א' היה באותו זמן מקושר לגרעין, ועוד שלפעמים גם הוא נוהג ברכב, לכן אין זה שואל שמסר לאחרים אלא כשמוש רגיל של השואל עצמו (הגרעין).

¹ א' לא הופיע בפני בית הדין כנתבע ולא נשמעו טענותיו. דברינו להלן בכל הנוגע אודותיו הם על פי טענות התובע והנתבע בלבד. כיון שכך פסק הדין שלהלן מחייב את הנתבע, אך בנוגע לא', הדברים שלהלן אינם בגדר פסק דין אלא חוות דעת הלכתית בהתאמה לספור דברים שנאמר בפנינו.

ע"פ הערכת בעל מקצוע קלוקל המנוע כנראה אירע בשני שלבים. בשלב הראשון התקלקל הטורבו, וזה פשר ירידת המהירות הראשונית. אך לאחר מכן כנראה המשך הנסיעה גרם לקלקול המנוע כולו. את הקלקול הראשוני של הטורבו כיון שלא היה לו סימן מוקדם אנו רואים כמתה מחמת מלאכה שהשואל פטור מלשלם על כך (ח"מ שמ א). אך את המשך הנסיעה לאחר שדלקה הנורה אנו רואים כ**רשלנות**. גם אם נניח שבנדון דידן ע"פ אופן ההתנהלות בהשאלת הרכב לגרעין ואנשיו לא בהכרח שיש צורך להקפיד על כל חוקי השמוש כברכב שכור, וניתן להפעיל שקול דעת רחב יותר, נראה שהמשך נסיעה לאחר שדולקת נורה, ובפרט כאשר מצבו של הרכב משתנה ומחמיר ה"ז רשלנות. פשוט שבנסיבות כאלו **אין** כאן פטור של מתה מחמת מלאכה כמבואר בשו"ע (שם) שאם השואל שינה אין כאן פטור.

לפי"ז נמצא שא' שנהג ברכב בפועל הרי הוא כאדם המזיק שהרי המשך הנסיעה הוא בגדר "מעשה בידים" של הזק. ביחס להגדרתו של הנתבע כיון שלא נהג ברכב בפועל נראה לכאורה שאין לחייבו, אך נראה שכיון שהוא המשמש כשליח הגרעין האחראי על הרכב, הוא זה שהזמין את א' לנהוג ברכב, נוסף על כך בעצה אחת עמו א' נסע ברכב, יש לראותו כ**משועבד** כמו א', מדין ערב. שכך מובא בשו"ע (ח"מ עט א'):

שנים שלוו כאחד, או שלקחו מקח אחד, (או שקבלו פקדון ביחד (המגיד פכ"ה), בין בשטר בין בעל פה) (ב"י) - שניהם ערבים זה לזה אף על פי שלא פירשו; ואם אין נכסים לאחד מהם, גובה מחבירו הכל.

ועיי"ש בש"ך (סק"א) ומבואר מדבריו שאם שנים קבלו שמירה ביחד כלפי הבעלים, ואחד מהם פשע וכתוצאה מכך הופסד החפץ, עיקר התביעה כלפי מי שפשע, אלא שאם אין לו לשלם ניתן לגבות את כל החוב מחבירו, ולאחר מכן הערב יוכל לתבוע את התשלום ממי שפשע. בנדון דידן נראה שהנתבע אינו רק ערב בעד א' אלא כיון שהוא הזמינו לנהוג, ונסעו יחדיו, יש לראותו כמי ששעבד עצמו כשותף לנזקים שיתרחשו בנסיבות כעין שאירע. כיון שמעשה ההיזק נעשה ע"י א', אין המשאיל מחוייב לתבוע גם מהנתבע, אלא **יכול הוא לתבוע מא' לבדו או מהנתבע לבדו**. (מסתבר שקבל על עצמו ערבות כערב קבלן בנסיבות אלו וכנ"ל). כמובן שיכול לתבוע מכל אחד רק חצי מערך החוב. אם התביעה הופנתה כלפי אחד מהם, יכול הוא לתבוע את האחר מחמת הערבות לפרוע לו מחצה ממה שנתבע.

עדיין צ"ב, כיון שהנתבע וא' הם שליחי הגרעין, האם יכול המשאיל לתבוע מהגרעין כולו. בשו"ע (ח"מ שט ד) מובא:

השוכר את הפרה לחרוש בהר, וחרש בבקעה ונשבר הקנקן, והוא הכלי שחורש בו, הרי השוכר פטור ודין בעל הפרה עם האומנין שחרשו. וכן אם לא שינה על דעת הבעלים, ונשבר הקנקן, דין בעל הפרה עם האומנין.

הרי מבואר שאם השוכר נתן לאומנין שיחרשו עם הפרה, כל שהשוכר לא שינה מדעת הבעלים, דין בעל הפרה עם האומנין שהזיקו, למרות שאת האומנין הביא השוכר. בנתה"מ (ביאורים סק"ד)

כתב שזה מקביל לדין שומר לשמסר לשומר שנתבאר בשו"ע (רצא כד), שאם מדובר באומנין שרגיל השוכר לתת בידם, בעה"ב תובע מהם תחילה, ואם אין להם לשלם, נחלקו אם השומר צריך לשלם.

לכאורה גם בנד"ד יש לומר שכך הדין, שאין לתבוע מהגרעין אלא מהנוהגים ברכב, שהרי הגרעין בכללותו "שאל" מהקייטרינג, והוא "מסר" את החפץ השאול לנתבע וא'. אך נראה פשוט שיש לחלק, האומנין אוחזים בפרה לצורך עצמם לקבל שכרם, אמנם בזה מתקיים ג"כ רצונו של השוכר, אך יש בזה גם ענין מצידם, לכן ה"ז כשומר שמסר לשומר כמש"כ בנתה"מ שם, אך כאן הנסיעה היא אינה לצורך עצמם אלא לצורך הגרעין, וזה גופא אופן שמוש הגרעין עצמו בדבר, לכן נראה פשוט שהקייטרינג יכול לתבוע מהגרעין בכללותו לשלם. מאידך נראה שכיון שא' עשה מעשה היזק בידים, הרי יכול גם לתבוע ממנו את התשלום, (למעשה יכול לתבוע מא' לבד, אך הנתבע יצטרך לשלם לא' חצי מערך החוב).

לסיכום: אם רצה גובה מן הגרעין מדין שואל, או מהנוהגים ברכב מדין אדם המזיק.

חלוקת הנזק בין חברי הגרעין

אם יגבה מהגרעין נראה שבני הגרעין יכולים לתבוע את א' והנתבע לשלם, שהרי מחמת מעשה שעשה גרם לשעבוד ויש לחייבו מדינא דגרמי כיון שיצר שעבוד לגרעין כולו. כך מצאנו גם בשו"ע (שם) בדין השוכר עם האומנין: "שכרה לחרוש בבקעה, וחרשה בהר ונשבר הקנקן, השוכר חייב, ודינו של שוכר עם האומנים." כיון שנתבאר לעיל שהנתבע הוא כערב קבלן, ניתן לתבוע גם את הנתבע מחמת ערבותו, ובאותם תנאים שנתבארו לעיל לגבי תביעת המשאיל.

שומת הנזק

לגבי שומת ערך הנזק, אמנם החלפת המנוע כולו עלתה 9500 ש"ח (כולל התקנה), אך ע"פ מה שנתבאר לעיל לא ניתן לחייב את מלוא הערך של המנוע, שהרי ההזק היה למנוע מקולקל שטעון תיקון טורבו ולא למנוע תקין. ע"פ דברי התובע עלות ערך תיקון הטורבו בלבד היא 3000 ש"ח, אך נראה שאין להפחית את מלוא סכום זה שכולל התקנה אלא פחות מכך, לכן נעריך זאת כ-2/3 מערך זה, שהוא בבחינת "דמים בזול" (עיין חו"מ שמא ד). לפ"ז יש להפחית מערך התקון 2000 ש"ח.

החלטה

- א. בעלי הקייטרינג יכולים לתבוע מהגרעין בכללותו או לחילופין מהנתבע ומא' סך של 7500 ₪ לתשלום בתוך שלושים יום עד ראש השנה תשע"ג.
- ב. במידה והתביעה לתשלום הופנתה לגרעין, רשאים בני הגרעין לתבוע מהנתבע ומא' סך זה.
- ג. אם הופנתה תביעה לנתבע ולא', בין מבעלי הקייטרינג ובין מן הגרעין, כל אחד מהם ישלם חצי מערך התביעה.

האמת והשלום אהבו

הרב דרור טויל

הרב שלמה בן יאיר

הרב אריאל בראלי

בשולי פסק הדין:

בית הדין נתבקש גם לחוות את דעתו ביחס להנהגה הראויה ולאן דוקא מצד הדין. מכיון שהנסיעה נעשתה בשליחות הגרעין, והנזק נעשה שלא בזדון לב אלא כתוצאה משקול דעת מוטעה, אם כי אין בכך כדי לפטור מדין אדם המזיק, אך יש מקום להתחשב בכך. לכן יש לשקול את אפשרות הפנית התביעה לגרעין בכללותו, באופן שהנתבע וא' יטלו על עצמם לשלם באופן יחסי יותר משאר חברי הגרעין.